

туцію, що координуватиме та сприятиме реалізації Плану повоєнного відновлення України в частині відродження сільського господарства – Центр сприяння розвитку сільського господарства. Під час співпраці з органами влади та інформаційно-консультаційними центрами, дорадчими службами та науковими установами цей центр нівелює «інформаційні розриви» й сприятиме економії часу на реалізацію урядових програм та ініціатив.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Rakhman M., Hryzo D. Analysis of Ukraine's milk and dairy products market. *Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University. Economic Series*. 2021. № 101. P. 59–67. DOI: 10.26565/2311-2379-2021-101-06.
2. Stability of the dairy market functioning in the system of vertically adjacent markets of Ukraine / O. Nikishyna, M. Tarakanov, D. Bochkarov, N. Chebotarova. *Food Industry Economics*. 2022. № 14(3). P. 3–18.
3. Improvement of the organizational and economic mechanism of the functioning of the Ukrainian market of milk and dairy products in the conditions of war. *Economic innovations*. 2024. Vol. 26, № 3(92). P. 104–115.

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Солоненко Ю. В.

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця (Україна)
e-mail: u.solonenko@donnu.edu.ua

Розвиток соціальних підприємств є дуже важливим аспектом, оскільки в Україні існує безліч соціальних проблем, кількість яких лише зросла з початком війни. Через складну економічну ситуацію держава не зможе вирішити всі проблеми соціально вразливих людей. Соціальні підприємства поєднують бізнес-підходи з соціальною місією, що робить їх ефективними інструментами для досягнення позитивних змін у суспільстві. У цьому контексті соціальне підприємництво може відігравати ключову роль, пропонуючи стійкі рішення для соціальних проблем.

Багато праць іноземних та українських дослідників – З. Галушки, Л. Долуда, А. Корнецького, Т. Лайонса, Дж. Мейра, Шт. Пенья Кіка та інших, – присвячено питанню розвитку соціального підприємництва.

Становище правової регуляції соціальних підприємств в Україні покращується, але все ще потребує доопрацювання. Законодавство поступово адаптується до специфіки соціального підприємництва, але є необхідність у більш чітких визначеннях, стандартах і механізмах контролю для забезпечення прозорості та ефективності діяльності. На кінець 2023 року в Україні зареєстровано приблизно 600 соціальних підприємств. Ці організації охоплюють різні сфери діяльності, включно з охороною здоров'я, освітою, екологією, підтримкою вразливих груп населення та іншими соціально значущими напрямками.

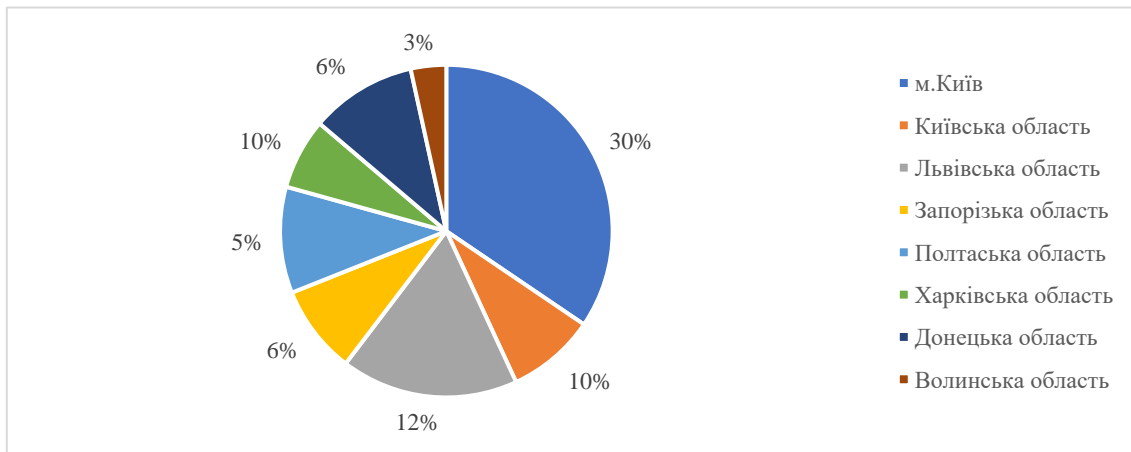

Рисунок 1. Регіональний розподіл соціальних підприємств в Україні станом на 2023 рік

Найбільша кількість таких підприємств зосереджена в Києві, трохи менше – у Львівській області, тоді як Волинська область мала найнижчий показник, містячи лише 3 % від загальної кількості соціальних підприємств в Україні.

За даними соціологічної групи «Рейтинг», станом на кінець квітня 2022 року трохи менше половини (41 %) українців втратили роботу через війну. Залишаються працювати у звичайному режимі 32 % українців, 24 % працюють дистанційно або частково, а лише 3 % знайшли нову роботу. Більшість безробітних – це жителі східних регіонів України. За даними опитування, через війну економічне становище 42 % українців значно погіршилося [3].

Постає необхідність у нестандартних рішеннях і соціальних інноваціях, які може запропонувати соціальне підприємництво. Соціальні підприємці разом з якостями, притаманними традиційному бізнесу, як-от фінансова самостійність, ризиковість, інноваційність і масштабність, визначають проблему, яку частина населення сприймає як неминучу з тих чи інших причин, і самостійно розробляють та впроваджують нові способи її вирішення у вигляді послуг або продуктів. Отже, соціальне підприємництво дає змогу частково та динамічно вирішувати нагальні проблеми суспільства.

Оскільки формування соціальної цінності зменшує видатки держави на подолання соціальних проблем, для збалансування конкурентної спроможності соціальних та звичайних комерційних підприємств різні країни створюють відповідну законодавчу базу, яка сприяє розвитку соціальних підприємств. Таке рішення обрали США, Велика Британія, Італія, Німеччина, Польща, Литва та багато інших країн. Однак, беручи до уваги відсутність єдиного підходу до визначення соціального підприємництва, кожна з країн пішла різними шляхами, закріплюючи визначення соціального підприємництва та закладаючи механізми збалансування їх конкурентоспроможності на законодавчому рівні [4].

Ми пропонуємо трактувати соціальне підприємство в умовах сьогодення для України як господарську діяльність, що застосовує комерційні методи та інструменти для досягнення соціальних (гуманітарних), екологічних або культурних цілей.

Такий підхід, на нашу думку, допоможе чітко окреслити межі соціального підприємництва і відрізнити його від інших форм бізнесу та неурядових організацій, що сприятиме підвищенню обізнаності серед суспільства, державних органів і потенційних інвесторів про унікальність і значущість таких підприємств. Інвестори, які зацікавлені в підтримці суспільно корисних проєктів, матимуть змогу співпрацювати довгостроково, оскільки цінність бізнесу у постійному вирішенні соціальних проблем за допомогою отримання доходу підприємством через реалізацію своїх товарів, послуг та виконання робіт. Чітке трактування соціального підприємництва підвищує довіру серед споживачів. Люди більше схильні підтримувати підприємства, які мають позитивний соціальний або екологічний вплив. Це може допомогти підприємствам залучати клієнтів, розвивати бренд і підвищувати обсяги продажів. Комерційні методи у соціальному підприємстві сприяють розробці інноваційних моделей ведення бізнесу, які можуть бути більш стійкими та ефективними. Застосування таких моделей дасть змогу соціальним підприємствам довше існувати і забезпечувати стабільний дохід для подальшого розвитку їх соціальних ініціатив.

Необхідно створити національну платформу для підтримки соціальних підприємств, яка буде надавати консультації, навчальні програми та фінансову підтримку, залучаючи міжнародних донорів та інвесторів. Розвиток інфраструктури передбачає створення інкубаторів та акселераторів, що допоможуть підприємствам розвиватися, а також сприяння партнерствам між соціальними підприємствами та традиційним бізнесом.

Важливо впроваджувати освітні програми закладів вищої освіти, спрямовані на соціальне підприємництво, та проводити інформаційні кампанії для обізнаності населення. Впровадження системи моніторингу та оцінки ефективності соціальних підприємств забезпечить її прозорість і підвищить довіру громадськості та інвесторів. Ці заходи ефективно вирішать соціальні проблеми, сприятимуть сталому економічному розвитку країни та створять сприятливі умови для розвитку соціального підприємництва в Україні.

В умовах економічних труднощів та воєнного стану в Україні соціальні підприємці відіграють ключову роль у вирішенні гострих соціальних проблем. За допомогою формування категорійного поняття «соціального підприємства» та популяризації діяльності таких підприємств це допоможе подолати соціально-економічну кризу та сприяють загальному розвитку країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Юхновська Ю., Риженко О. Розвиток соціального підприємництва як тренд українського бізнесу. *Галицький економічний вісник*. 2022. Т. 78–79, № 5–6. С. 84–95.
2. Соціальне підприємництво в Україні. *Економіко-правовий аналіз. EU4YOUTH – розкриття потенціалу молодих соціальних підприємців в Молдові та Україні*. 2020. 37 с. URL: https://euneighbourseast.eu/wp-content/uploads/2021/07/legal-report-in-ukraine_ukrainian_1.pdf

3. Шосте загальнонаціональне опитування: адаптація українців до умов війни. *Соціальна група «Рейтинг»*. 2022. URL: https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ua_1000_ua_032022_v__press.pdf

4. Теслюк С., Демчук І. Розвиток соціального підприємництва в Україні в умовах воєнного стану. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2022. С. 116–125.

СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНЕ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Сошников А. О.

*Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В. К. Мамутова НАН України», Київ (Україна)*

e-mail: antonsoshnykov@gmail.com

Розвиток соціально відповідального господарювання в Україні можна назвати одним з пріоритетних напрямів державної політики вже в найближчій перспективі, особливо під впливом наслідків триваючої воєнної агресії російської федерації, а також повоєнного відновлення національної економіки.

У 2020 році Урядом України було схвалено Концепцією реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року, яка була направлена на створення нормативно-правової бази та здійснення заходів для впровадження міжнародних стандартів ведення соціально відповідального бізнесу в діяльність суб'єктів господарської діяльності для забезпечення сталого розвитку України та підвищення суспільного добробуту [1]. Доволі складно визнати, що в Україні напрацьована та реалізується дійсно дієва державна політика у сфері розвитку соціально відповідального господарювання.

Водночас цією Концепцією та іншими актами законодавства прямо не визначено головний орган, що забезпечує формування та реалізацію цієї державної політики.

Надалі для забезпечення реалізації Концепції було розроблено та затверджено План заходів з виконання Концепції [2]. Аналіз цих заходів показує, що саме Міністерство економіки України визначене основним виконавцем та співвиконавцем більшості заходів.

Окремо підкреслимо, що відповідно до пункту 4 Положення про Міністерство економіки України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України «Питання Міністерства економіки» від 20 серпня 2014 року № 459, саме воно (Міністерство економіки України) виконує функції національного контактного пункту з питань сприяння наданню рекомендацій (керівних принципів) для багатонаціональних підприємств у межах Декларації Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) про міжнародні інвестиції і багатонаціональні підприємства [3].